

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Identita mladé generace Vietnamců žijících
v České republice**

Luboš Sál

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

**Identita mladé generace Vietnamců žijících
v České republice**

Luboš Sál

Vedoucí práce:

Mgr. Tomáš Hirt, Ph.D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, listopad 2013

.....

Obsah

1	ÚVOD	2
2	VIETNAMCI V ČESKÉ REPUBLICE	4
2.1	Historický vývoj.....	4
2.2	Současnost.....	5
3	PŘEDSTAVENÍ KONCEPTŮ	8
3.1	Identita.....	8
3.2	Existující teorie	11
3.2.1	Teorie sociální identity podle Henriho Tajfela (TSI)	11
3.2.2	Etnolingvistická teorie identity	12
3.2.3	Teorie identity v symbolickém interakcionismu dle Sheldona Strykera	14
3.2.4	Identita dle Erika Eriksona.....	14
3.2.5	Teorie transnacionalismu	16
3.2.6	Identifikace dle Gerda Baumana	17
4	DALŠÍ POJMY	19
4.1	Generace.....	19
4.2	Integrace	20
4.3	Národnost.....	20
4.4	Občanství	20
4.5	Socializace	21

5	HYPOTÉZY	22
6	VÝZKUMNÁ ČÁST	23
6.1	Metodologie	23
6.2	Představení respondentů	23
7	ANALÝZA ROZHOVORŮ	25
7.1	Transnacionální vazby	25
7.1.1	Transnacionální vazby 1. Generace	25
7.1.2	Transnacionální vazby 1,5. Generace	26
7.1.3	Transnacionální vazby 2. Generace	27
7.1.4	Transnacionální vazby shrnutí	28
7.2	Identifikace s minoritní společností	28
7.3	Výraznost a závaznost národnosti	30
7.4	Občanství	33
7.5	Budoucnost vietnamské menšiny v České republice	34
7.6	Shrnutí	37
8	ZÁVĚR	39
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	40
10	RESUMÉ	43
11	PŘÍLOHY	44
	Zástupci 1,5 Generace	44
	Zástupci 2. Generace	47

1 ÚVOD

Ve své bakalářské práci se budu zabývat formováním sociálních identit mladé generace Vietnamců žijících v České republice. Dlouhou dobu byly studovány jednotlivé kultury odděleně, jako by se jednalo o sociální ostrovy. Jak se ale budou formovat vztahy k jednotlivým kulturám z aktéřské perspektivy, jestliže je jedinec socializován skrze rodinu do kultury svých předků, ale zároveň je socializován skrze školy, vrstevníky a další socializační praktiky do kultury majority? Tento model dvojího (i vícevrstevného) kulturního zázemí vzniká všude ve světě díky neustále probíhající migraci. U migrujících členů se dá mluvit s poměrně velkou jistotou o tom, že si zachovávají svou původní identitu, jak se ale vztahuje k jejich domovu generace lidí, kteří nemuseli rodnou zemi svých rodičů nikdy navštívit? Tento sociální prostor se nachází v rodinách u Pákistánských imigrantů ve Velké Británii, u Tureckých dělníků v Německu, nebo právě u Vietnamců žijících v Čechách. V poslední době se tato skutečnost stala zajímavou i pro mnoho společenskovedních oborů, které se touto problematikou začaly zabývat.

Cílem této bakalářské práce je skrze optiku představených teorií odhalit míru prožívání sounáležitosti mladé generace Vietnamců žijících v Čechách se sociálními identitami, které mají možnost si vybrat a ukázat jejich pohled na vlastní místo ve světě, popřípadě nastítnit jejich vztah k identitám, které jsou jim přidělovány zvenčí.

Je mi předem jasné, že výzkum uskutečněný prostřednictvím několika málo informátorů nelze vztáhnout na celou generaci Vietnamců, žijících dominantní část svého života v České republice, věřím ale, že některé postřehy budou přínosné, zejména pokud mohou tyto osoby narušovat zjednodušující představu o identitě, jako o něčem pevném a neměnném.

Struktura mé bakalářské práce bude následující. Nejprve se budu zabývat historií migrace Vietnamců do Československa a později

do České republiky. Dále bude následovat teoretická část představující pojem identita a její významnou část složenou z dílů sociálních identit. Poté představím některé teorie identit, které mi poslouží jako teoretický základ mého bádání. Následovat bude upřesnění pojmů, které umožní pochopit a ustálit mou optiku vědeckého aparátu. V další části představím pět teorií, které v návaznosti na definované pojmy umožní dojít k výsledkům, které rozepíši v analytické části práce.

Důležitou otázkou během výzkumu je, jak sami sociální aktéři konstruují a interpretují svou identitu, jak se sebe-identifikují a jak si vytváří představy o tom, kdo jsme „my“ a kdo jsou „oni“. Díky procesuálnímu charakteru vzniku identit se nesmíme spokojit s odpovědí jako konečným faktem, ale neustále o identitě přemýšlet jako o fázích vývoje jedincových identit na pomyslné linii, která protkává jeho život. Součástí teoretického rámce identity je ale důležitá i představa, že kategorie, se kterými pracujeme, nemusí při formování sebe-identity jedince hrát téměř žádnou roli, a způsob, jakým se jedinec sám chápe, může být postaven na zcela odlišných skupinových identitách, než jsou ty etnické či národní.

Ve své práci budu hovořit o potomcích Vietnamců žijících v Čechách, to je asi nejvýstižnější popis mých respondentů, je to ale termín poměrně dost kostrbatý pro používání v celé práci. Proto budu o svých informátorech mluvit ve většině případů zejména jako o mladých Vietnamcích. Rozdíly mezi touto praktickou primordialistickou kategorií a vlastní představou informátorů o své identitě zobrazím až v analytické části a v závěru práce.

2 VIETNAMCI V ČESKÉ REPUBLICE

2.1 Historický vývoj

Důvody, které by vedly obyvatele Vietnamu do České republiky, začaly existovat až v dobách socialismu. První skupina imigrantů byly sirotci, kteří přišli o rodiny během konfliktů na území Vietnamu. Zde byli zařazeni do dětských domovů nebo adoptováni a v naprosté většině prodělali úplnou asimilaci. Další skupiny již byli mladí studenti, kteří zde měli získat technické vzdělání, které Vietnamu u jeho obyvatel chybělo. První vlna zde byla již v roce 1956 na základě první mezistátní dohody. (Pechová 2007:16).

Následující vlny byly vždy vedeny v duchu socialistické pomoci. Významnější je ta z roku 1973, kdy byla podepsána dohoda o vyučení 10 000 až 12 000 vietnamských učňů, kteří v Československu měli získat vzdělání. Následovaly další turnusy lidí ochotných vydat se na takto dalekou pouť za vzděláním, do země o které často ani nevěděli, kde leží, ba dokonce často ani nevěděli do poslední chvíle, do jaké spřátelené socialistické země je to vedení poslalo, neboť v socialistických zemích nebylo výjimkou, že se na některé informace vztahovalo embargo (Brouček 2003:42). V potaz přicházely země, jako byl Sovětský svaz, Polská lidová republika, Východní Německo či právě Československo. Jejich počty se zvyšovaly až do osmdesátých let, kdy počty Vietnamců dosáhly zhruba počtu 30 000. Následné dohody již nebyly uzavírány a bylo rozhodnuto o postupném snižování těchto čísel. Zajímavostí je, že tato čísla nebyla co do poměru pohlaví ani zdaleka vyrovnaná, zhruba 75% Vietnamců, kteří se dostali na území Československa v období socialismu, byli muži (v roce 1985 to bylo 14 973 mužů na celkový počet 19 350 osob Vietnamské národnosti) (Pechová 2007:16).

Veškeré socialistické smlouvy byly anulovány rozpadem Československa a Česká i Slovenská republika uhradila Vietnamu částky, které měly pokrýt nenaplněné závazky vzniklé z nedostudování Vietnamských učňů a dělníků na území Československa. Hromadný

odchod zpět do Vietnamu se ale nekonal, řada zdejších studentů již pilně obchodovala, hodilo by se spíše slovo „kšeftovala“, a jako ekonomicky efektivnější se jim jevílo zde ještě nějaký čas zůstat a až teprve poté se vrátit do Vietnamu. Řada ze zdejších Vietnamců využila otevření hranic a vycestovala dále na západ, zejména do Německa. Ti, kteří na západě nezůstali, zejména kvůli přitvrzení imigrační politiky Německa a dalších států, se vrátili buď zpět do Vietnamu, ale velice častý byl návrat zpět do České republiky (Brouček 2003:16).

2.2 Současnost

Vzhledem k poměrně dlouhému časovému úseku, kdy se jednalo o desítky let proudění osob tam a zpátky, je možné rozpoznat jednotlivé „skupiny“ migrantů v závislosti na době příchodu a délce pobytu v Československu a později v Čechách. Nejstarší rozpoznatelná skupina jsou takzvaní „*starousedlíci*“ kteří se sem dostali ještě před rozpadem Československa a jsou zde po celou dobu. Další vlna jsou první ekonomičtí migranti, takzvaní „*porevolučně příchozí*“ kteří přišli zhruba mezi lety 1989 a rokem 2000 a dále je to takzvaná „*čerstvá vlna migrantů*“ kteří sem také přišli zejména z ekonomických důvodů po roce 2000 (Pechová 2007:17-18). Poměrně bezpečně se vyskytujícím pravidlem je to, že každá následující vlna má rodinné vazby na příchozí v předchozích vlnách. Tedy že velice ojedinělým fenoménem je vycestování na vlastní pěst, s cílem si zde založit živnost. Téměř vždy se jedná o pozvání někoho, kdo již zde má vybudovanou jistou fungující ekonomickou pozici a je schopen například jednoho nebo dva své příbuzné zpočátku ubytovat a uživit. Ti, až se postaví na své nohy, jsou opět schopni pozvat dalšího jednoho nebo dva příbuzné či známé z Vietnamu (Černík 2006: 112). Dalším významným fenoménem je dorovnávání poměru pohlaví u tohoto etnika na území ČR v devadesátých letech a i po roce 2000, kdy přijíždějí manželky zde pracujících Vietnamců, často s jejich společnými dětmi, které do té doby vyrůstaly ve Vietnamu jen s matkou, která je vychovávala, zatímco zde jejich otec vydělával peníze na jejich i svou obživu.

Jistá rozdílnost je ale patrná i uvnitř těchto porevolučních vln. Dělit by se daly na podnikatele, kteří zde prodávají čínské zboží stánkovým prodejem či již v kamenných obchodech, kde si můžou i dovolit zaměstnat české prodavačky, a na levnou pracovní sílu sjednávanou přes pracovní agentury. Ta první skupina je nucena komunikovat při pronajímání prostor či při prodeji zboží s většinovou společností a tudíž se socializují jistým způsobem do většinové společnosti, nebo se aspoň jistou měrou učí zdejší jazyk a další prvky kultury. Druhá skupina je ale často silně izolovaná od kontaktu s majoritou a nedochází k učení jazyka daného území a veškeré potřeby jsou uspokojovány skrze komunitu či skrze zaměstnávající agenturu, toto prostředí bohužel přináší lichvářství či jiné projevy šedé ekonomiky (Hlavatá 2008:281).

Imigrace ze socialistického Vietnamu zprvu vedená oběma státy a později již individuální v návaznosti na předchozí imigrační vlny, vytvořila z Vietnamců na území České republiky třetí nejpočetnější menšinu hned po Slovácích a Ukrajincích. Vznik této kategorie byl, ale oddalovaným krokem, protože měl řadu odpůrců jak mezi vládními úředníky, tak ale i mezi řadou asimilovaných Vietnamců, zejména kvůli faktu, že nyní se vznikem této skupiny nejsou osoby neumějící český jazyk tolik tlačeny k tomu, aby se jej v budoucnu doučili. To je dle některých osob, orientujících se stejným podílem v těchto kulturách, prvkem, který může brzdit bezproblémové soužití všech obyvatel na území České republiky (sekundární informátor: osobní rozhovor).

Doteď se jednalo převážně o první generaci Vietnamců, kteří mají ve své osobní historii kontakt jak s Vietnamem, tak s Českou republikou, popřípadě s Československem. Zásadně jinou situací prochází 1,5 generace (kteří se narodili ve Vietnamu, ale prodělali značnou část socializace v českých školách) či druhá generace (kteří se narodili na území Československa, České republiky či Vietnamu ale prodělali veškerou socializaci na území ČR). Tito lidé žijí ve svých rodinách, přejímají zvyky svých rodičů během výchovy, ale zároveň přejímají postoje a hodnoty většinové společnosti, což se musí zákonitě dít během

dlouhého procesu socializace skrze navštěvování základních, středních a i vysokých škol. Za důležité považuji i existenci českých chův, které mají vysoké procento vietnamské mládeže na starosti místo rodičů, kteří jsou oddáni obchodu, který ale vykonávají proto, aby se jejich ratolesti měly lépe, než se měli oni. Tento trend podle mě má, nebo bude mít, za následek rychlou asimilaci mladých Vietnamců do většinové společnosti, tudíž se budou v řadě případů identifikovat radši jako Češi, než jako Vietnamci. Právě tyto způsoby sebe-pojímání, způsoby jak se třeba tato generace, nebo generace ležící mezi druhou generací a generací první, vztahuje k různým identitám, které mají před sebou k vybrání si, bude základní otázkou mé bakalářské práce.

Hodí se ujasnit si některé nejasnosti. Terminologii upřesním v následujících částech, už teď ale můžu říci, že své respondenty zatím za Vietnamce považovat nemohu. Jde o to že pouhé fyzické rysy či fakt, že se něčí rodiče narodili ve Vietnamu ještě z každého jejich potomka, v antropologické optice zkoumání identit nedělají klon se stejnou sociální identitou, tyto faktory totiž nehrají téměř žádnou roli. Proto se budu snažit o svých informátorech hovořit zejména neutrálními pojmy jako respondent či respondentka, jejichž identity budu teprve v různých kontextech hledat.

Původním záměrem rodičů respondentů zpravidla bylo přijet do Evropy, podnikat, vydělat peníze, část výtěžku posílat během pobytu v ČR svým příbuzným ve Vietnamu, a až budu mít dost, tak se vrátím domů jako boháč. Co se ale stane dětem, které se zde narodí, nemají téměř žádné vlastní vazby na bájnou zemi svých rodičů, nemusí mít občas ani znalost jazyka té země, neboť jejich rodiče mají příliš práce s obchodem, natož aby se každý večer před spaním svým ratolestem věnovali čtením pohádek či jiným způsobem jim vštěpovali kulturu své rodné země (Brouček 2003: 49-51).

3 PŘEDSTAVENÍ KONCEPTŮ

Po celou dobu tvorby této bakalářské práce jsem se snažil držet teoretické osnovy pro psaní odborných prací, tak jak je popsána v knize *Ako robiť kvalitatívny výskum* od Davida Silvermana, který dbá na logické odkazování jednotlivých kapitol práce na sebe a na postupnou provázanost těchto částí jedna na druhou. Užitečné byla jak tato koncepce psaní, tak i jeho další rady ohledně kvalitativního výzkumu, které jsem také využil.

3.1 Identita

Širšího pojmu než je identita, bychom v sociálních vědách hledali jen stěží. Obecně je to podstata lidského subjektu, formovaná mnoha různými faktory: biologií, sexualitou, genderem, věkem, generační příslušností, rasou, kulturou, sociálně-ekonomickými a politickými vlivy apod. (Malina 2009:1640). „Kulturální studia vnímají identity jako mnohačetné a roztržité, které si odporují, kříží se nebo i vytlačují. Žádná identita není tedy zastřešující nebo určující, záleží to na kontextu reprezentace daného subjektu“ (Abramuszkinová-Pavlíková 2008:26). Toto je důležitou vlastností identity, v některých kontextech mohou existence nějaké součásti sebe-identity způsobovat výbušné situace, zatímco ten samý střípek sebe-identity v jiném kontextu nemusí být brán na zřetel, tedy v tu chvíli ani neexistuje. Identita totiž není něco pevně rostlého do břicha či hlavy osoby (i představa středu těla je kulturně velice diverzifikovaná), ale je propůjčována, či spíše znovuutvářena v interakcích s okolím. Identita je něco jako můj odraz v zrcadle, ve kterém se sám vidím skrze představy o tom, jak mě vidí ostatní ... „musíme být s to jakoby ze sebe vystoupit a podívat se na sebe očima druhých“ (Marada 2003:160). Jinými slovy, mozaika sebe-identity je utvářena diskursivními praktikami, které individualizují obecné typy identity, jež jsou reflexívně aplikovány subjektem na sebe sama“ (Szalo 2003:21).

Slovník kulturních studií se o identitě vyjadřuje následovně: „Koncept identity zaujal v kulturních studiích ústřední postavení během 90. let. Týká se kulturních popisů lidí, s nimiž se emocionálně identifikujeme, fenoménů podobnosti a odlišnosti, osobního a společenského. Kulturní studia pokládají identitu za kulturní konstrukt, neboť zdroje, které slouží jako materiál při formování identity, jsou svým původem kulturní. Jde zejména o to, že naše individualita se ustavuje v procesu enkulturace a bez něj bychom se nemohli stát osobnostmi“ (Barker 2006:74.). Vše kulturního charakteru je zároveň dle perspektivy sociálních věd zároveň ovlivnitelné (potvrditelné i vyvratitelné) diskursem, který se tak či zcela opačně shodne, tudíž ustaví jako „fakt“.

„V pojetí kulturních studií mají identity diskurzivně-performativní charakter. Identitu lze nejpřesněji popsat jako diskurzivní praktiku, která to, co pojmenovává, současně i produkuje, a to s pomocí odkazů na normy či konvence a jejich opakování. Koncept identity se dále používá k propojení emocionálního „nitra“ člověka s diskurzivním „vnějškem“. Identita tedy představuje procesy, jimiž jsou diskurzivně zkonstruované pozice subjektu přebírány do fantazijních identifikací či emocionálních spojů konkrétních lidí (nebo z nich vytlačovány). Tvrzení, které předpokládá, že identita není univerzální jev, nýbrž na kulturu vázaný diskurzivní konstrukt, se opírá o antireprezentacionalistické pojetí jazyka, v němž jsou předměty vědění definovány, konstruovány a produkovány diskursem. I to, co můžeme říci o tvorbě identity, je proto poznamenáno naší kulturou (Barker 2006:7).

Tento antiesencialistický pohled na tvorbu, existenci i neexistenci sociálních kategorií bude základním úhlem pohledu během mé celé bakalářské práce, nebo se mu budu alespoň snažit přiblížit.

- **Sociální identita**

Každý člověk má svou sebe-identitu složenou z neuvěřitelného množství „pod-identit“, ze kterých jako ze střípků barevného skla skládá

svou vlastní identitu. Jednotlivé střípky se často různým významovým způsobem překrývají či vytlačují. Jen některé tyto střípky se dají označit jako sociální identity, ty které říkají, že patříme k nějaké větší skupině lidí, se kterými sdílíme často kromě tohoto střípku ještě další kulturní projevy. Může to být jazyk, oblečení, náboženství, ale i například skupinová identita lidí, kteří sdílí schopnost užívání vědeckého aparátu či schopnost pohybovat se v prostředí online videoher. Každý tento střípek nás svým způsobem zavazuje ke skupině, se kterou sdílíme onen střípek.

Důležitým faktorem je nejen způsob, jakým k těmto střípkům přicházíme (skrže socializaci), ale i skutečnost, že člověk tímto procesem prochází po celá svůj život (toto neplatí pouze v případě, že jedinec neinteraguje s okolními socializovanými osobami). Snad nejzásadnějším bodem při studiu identit je skutečnost (v optice sociálních věd), že všechny střípky jsou kulturní povahy, tedy umělé.

Díky tomuto faktu jsou veškeré sociální identity, které člověku přináležejí, pouhou dočasnou nálepkou, která drží na těle nositele jen omezenou dobu a musí být znovu a znovu ustanovována. Tím pádem je členství relativně dobrovolné v jakékoli skupině, do které patřím. Stačí se rozhodnout přestat se ztotožňovat s danou skupinou a členství přestává být platné. Tento pohled je, ale bohužel pouze perspektivou sociálních věd. Ve skutečnosti v laickém diskursu, který dominuje lidským představám o příslušnosti či nepříslušnosti ke skupinám, je pohled zcela jiný. Příkladem toho může být následující citace: „asimilanti se nikdy nemohou plně zbavit své „původní“ sociální identity. Druhá, dokonce i třetí generace asimilantů bývá totiž podle tohoto názoru konfrontována se svým „etnickým původem“ jako znakem odlišnosti. Případy přijetí do většinové komunity jsou v tomto smyslu úspěšné jenom zdánlivě, jelikož „nová sociální identita“ asimilantů může být ze strany dominantní komunity z důvodu jejich „nečistého“ původu kdykoli zpochybněna“ (Szalo 2003:218).

Tento pohled na potomky imigrantů nebo asimilované imigranty (díky tomu, že je sociální identita asi nejčastější identitou, tak bohužel i na mnoha jiných místech) je způsoben zarytou představou o provázání kulturních a fyzických atributů, která nemá ve vědeckém diskursu již řadu let místo.

3.2 Existující teorie

3.2.1 Teorie sociální identity podle Henriho Tajfela (TSI)

Tato teorie identity předpokládá, že pojem sebe-identity obsahuje dvě „složky“:

- Personální identitu jako přesvědčení jedince o svých schopnostech a vlastnostech.
- Sociální identitu definovanou jako: „aspekt sebepojmu jedince odvozený od poznání svého členství v sociální skupině spolu s hodnotou a emocionálním významem spojeným s tímto členstvím (H. Tajfel, 1981, s.255)“ (citace dle Výrost 2008:117)

Základním předpokladem této teorie je očekávání, že se každý jedinec vyjadřuje a vztahuje velice pozitivně ke skupinám, kterých je členem¹ (členské skupiny, ingroup), popřípadě by členem být chtěl. Takovému jednání se říká ustavování pozitivní odlišnosti². Naopak

---

¹ Ingroup nebo též členská skupina je pojem, který značí ty skupiny, které jedinec bezproblémově považuje za vlastní, považuje se za člena dané skupiny. Tento termín úzce souvisí s konceptem pozitivní odlišnosti.

² Tento pojem vychází z TSI a znamená potřebný pocit jedince, že patří do sociálních skupin, které považuje za „kvalitnější“ a „hodnotnější“, než jsou ty, kterých členem není.

negativně se jedinec vyjadřuje o skupinách, kterých členem není³ (nečlenské skupiny, outgroup), čímž zvyšuje prestiž svých vlastních sociálních skupin. Děje se tak skrze srovnávání sociálních identit jedinců, to je možné díky kategorizaci, kdy se vše okolo snažíme označovat jmény a tyto kategorie následně porovnáváme, nejčastějším způsobem označování na základě dichotomie je vytváření kategorií, jichž jsme členy – „My“ a kategorií, jichž členy nejsme – „Oni“.

Skrze vyjádření o odlišnosti lidí z nečlenských skupin a jejich nízké úrovni, podporují svou stejnost s osobami, se kterými sdílím sociální skupiny a zvyšují tak naši prestiž na pomyslném žebříčku (Výrost 2008: 117- 118).

Dále se dá vyšší prestiže dosáhnout popřením a/a nebo opuštěním skupin, jež jsou považovány za méně kvalitní, či nalezením odlišných měřítek hodnocení, které by umožnilo nový, pozitivnější pohled na mé členské skupiny.

3.2.2 Etnolingvistická teorie identity

Tato teorie se zabývá identitou jedince, jeho sociální identifikací a jazyky které ovládá. Úzce vychází z Teorie Sociální Identity H. Tajfela. Za velice významnou složku srovnávání svých skupin s jinými považují jazyk⁴. Howard Giles se o této teorii vyjadřuje následovně „Ve snaze

---

³ Tento pojem je protikladem ke kategorii ingroup. Outgroup skupiny jsou všechny, které jedinec zná, ale nepovažuje se za jejich člena a skrze srovnávání s nimi utváří své vlastní identity na základě členství ve svých ingroup skupinách.

⁴ Znalost jazyků si z praktických důvodů rozdělím do 5-ti stupňové škály:

1. Nejlepší - (jako) rodilý mluvčí
2. Znalost jazyka + akcent jiného jazyka
3. jazyk použitelný a používaný

o pozitivní sociální identitu, pro zvýšení svého sebehodnocení, mohou se členové [minoritních] etnolingvistických skupin⁵ snažit o členství v dominantnější [etnolingvistické] skupině⁶. Znamená to používat jazyk dominantní skupiny a kulturně a jazykově se asimilovat. Pokud by však tuto individuální strategii použilo příliš mnoho členů [minoritní] etnolingvistické skupiny, potom by skupina pomalu zanikla jako kolektivita jazykově odlišná, protože by se ztratila její jazyková základna“ (Výrost 2008:118).

Zachování minoritní skupiny poté závisí na její etnolingvistické vitalitě, která se skládá z různých faktorů, které se kombinují. Jsou to například faktory statusové (ekonomická, politická a lingvistická prestiž), demografická síla (počet, koncentrace, přírůstek, imigrace atd.), institucionální podpora a faktory kontroly (prezentace skupinového jazyka v médiích, vládní instituce, vzdělávání atd.) či vnímání skupinové hranice a vícenásobná skupinová členství. Čím je množství členství v jiných skupinách, než jsou ty etnolingvistické nižší, tím je pocit propustnosti skupinových hranic menší, a tím pádem silnější pocit připoutání k etnolingvistické skupině (Výrost 2008:118 - 119).

---

4. znalost základů a malá slovní zásoba

5. Nejhorší – jazyk je nepoužitelný pro komunikaci

⁵ Tento pojem vychází z etnolingvistické teorie identity a značí skupinu obyvatel, jež na daném území hovoří jiným mateřským jazyk než je dominantní jazyk. V kontextu této práce je to společnost lidí užívající vietnamštinu jako mateřský jazyk, tedy vietnamská menšina.

⁶ Tento pojem vychází z etnolingvistické teorie identity a značí nejvýraznější a nejpočetnější skupinu lidí, jež na daném území (v tomto případě ČR) používají stejný jazyk, kterému přiřkládají velkou váhu. S užíváním tohoto pojmu zpravidla úzce souvisí koncept pozitivní odlišnosti. V této práci se dominantní etnolingvistickou skupinou rozumí společnost lidí užívající češtinu jako mateřský jazyk, tedy česká společnost.

3.2.3 Teorie identity v symbolickém interakcionismu dle Sheldona Strykera

Koncepce identity v symbolickém interakcionismu vytvořený Sheldonem Strykerem chápe identitu každého člověka jako mnohvrstevnou a mnohoaspektovou hierarchickou soustavu „rolí“, kdy každá z nich mají jistou výraznost⁷ (salience) a závaznost⁸ (commitment), které jsou zásadním spouštěčem v závislosti na kontextu situace, ve kterém se jedinec nachází (Turner, 2013:333). Výrazné identity se projevují v konání velice často a snadno se vyvolávají v různých situacích, například výrazná role matky, kdy žena ukazuje fotky svých dětí i cizím lidem v tramvaji. Závaznost každé role poté značí jak moc silný emocionální vztah jedinec má k této své „rolí“ (Turner, 2013:336).

K tomu bych připojil slova Karla Deutsche, který říká: „Řada emocionálně, kulturně a politicky citlivých jedinců reaguje na dočasný pobyt v zahraničí, tj. daleko od rodného regionu nebo kultury, mnohem silnějším prosazováním nacionalismu a hlásáním věrnosti svému jazyku, kultuře a lidu“ (Deutsch 2003 :70).

3.2.4 Identita dle Erika Eriksona

---

⁷ Tento pojem značí „práh“ vyvolání některé identity, kdy velice výrazné role mají nízký práh vyvolání a jejich nositel je poté často demonstruje, zatímco ty role s nízkou výrazností budou dávány na odiv jen výjimečně.

⁸ Tento pojem značí emocionální důležitost propojení dané role a jejího nositele.

Tento autor vytvořil teorii identity silně ovlivněnou psychoanalýzou, kdy předpokládá, že každý jedinec postupně prochází osmi etapami s pevnou strukturou řazení. Při každém přechodu z jedné etapy do druhé dochází k tzv. psychosociální krizi. Přechod z jedné etapy do druhé je plynulý a stěží patrný. V každé následující etapě se ustavují po překonání krize nové jevy a vlastnosti, které v předchozích etapách neexistovaly.

V případě identity se Erikson zaměřoval na páté období ve vývoji jedince a to na období adolescence⁹. „Její formování [formování identity] považoval Erikson za vývojový úkol období pozdní adolescence, její význam je však celoživotní. Dosažení identity znamená získat pocit vlastní jedinečnosti, dále pocit vlastní celistvosti... tj. sjednocení různých dílčích zkušeností se sebou samým, též pocitu určité osobní stability a sjednocení vlastní zkušenosti v čase (minulost, přítomnost a perspektiva sebe sama- sameness and continuity) a konečně pocit spolupatříčnosti k určitým ideálům a hodnotám, resp. pocit sociální hodnoty a podpory od druhých“ (Macek 2003: 181-182).

Jinými slovy se v tomto procesu vždy rekapituluje všechny zkušenosti předchozích etap jedince a období adolescence má za úkol zformovat tyto dosavadní zkušenosti do identity jedince, schopného se orientovat v sociálním prostoru, který mu zároveň dává smysl.

---

⁹ Adolescence je pojem v teorii Erika Eriksona a značí páté období vývoje jedince zhruba v letech 12 až 19, jež má, po rekapitulaci dosavadních zkušeností, za úkol zformovat jedincovu identitu. Tato teorie vychází z psychoanalýzy a nikoli z kulturních studií, proto je na místě obezřetnost v užívání tohoto pojmu.

3.2.5 Teorie transnacionalismu

Transnacionalismus v doslovném překladu znamená nacionalismus na dálku a osoba, která se jej účastní, se nazývá transmigrant, tedy osoba, která emigrovala do jiné země, přičemž nespálila za sebou veškeré mosty a dále se aktivně dorozumívá jak v místě nynějšího pobytu, tak s lidmi, kteří žijí v zemi původu. „...když migrující překračují státní hranice, nezanechávají za sebou svůj původní domov úplně. Spíše naopak, vytvářejí a udržují příhraniční ekonomické, politické a kulturní vazby, které propojují jejich původní a nové domovy“ (Szaló 2007:25).

Tato teorie vznikla v 90. letech zejména v USA a ve Velké Británii, kdy si musela optika sociálních věd uvědomit proměnu technologických možností migrantů. Tím pádem i způsob uvažování o kontaktech migrantů jako o statických a ohraničených se musel posunout k pohledu na jejich fluidnost a přeshraniční trvalost. Dříve v dobách před nástupem moderních technologií, byl emigrant nucen se odtrhnout od místa svého původu, i možnosti komunikace byly velice omezené. Dnes s pomocí mobilních telefonů, internetu, bankovních převodů a pulsujících ekonomických drah přes celou zeměkouli, již není obtížné na jedné straně světa vydělávat peníze, žít zde a podnikat, a zároveň platit svým rodičům nájem na druhé straně světa či s platným voličským průkazem v této původní zemi rozhodovat o politickém směru dané oblasti. „Jinak řečeno, jejich životním světem [transmigrantů] je transnacionální sociální pole¹⁰ propojující místa jejich nového a původního domova“ (Szaló 2007:8).

Vzhledem k mému zvolenému tématu týkající se mladých Vietnamců by se mohlo zdát, že se téma transnacionalismu nemusí

---

¹⁰ Tento pojem vychází z teorie transnacionalismu a značí sociální kontakty migrantů, kteří kromě angažování se v nové zemi udržují pevné kulturní, ekonomické a politické vazby na osoby v zemi původu.

vztahovat ke generaci lidí, kteří nemigrovali (takoví jedinci by mohli být ve 2 generaci).

Transnacionalismus se ale týká všech osob, jež se nějakým způsobem účastní těchto vztahů a to na obou (na všech) stranách těchto ekonomických, kulturních, politických či jiných toků, které proudí oběma směry. Transmigranty jsou tedy samotní migranti, jejich blízcí, žijící s nimi v místě nového domova, ale i osoby, které dále žijí v zemi původu a zpravidla přijímají ekonomické toky (remitence) a na oplátku vysílají kulturní toky obsahující informace či předměty, cenné pro emigranty.

3.2.6 Identifikace dle Gerda Baumana

Procesu identifikace se Gerd Baumann věnuje například ve své knize *Contesting Culture: Discourses of Identity in Multi-ethnic London*, kde se zabývá vznikem identit, vytvářených samotnými aktéry žijícími v sociálně vyloučené oblasti s názvem Southall, a poté procesem vytváření identit, připsaných těm samým lidem, ovšem tentokrát z perspektivy dominantního britského obyvatelstva.

V případě utváření identity z pohledu aktérů se jedná o demotický diskurs utvářející identity.

V případě pohledu dominantní společnosti na lidi, které označují jako „black“, nezávisle na jejich původním kulturním zázemí či dokonce nezávisle na barvě jejich kůže, ale na prostém faktu, že žijí v sociálně vyloučené lokalitě, tak tento diskurs Baumann pojmenovává jako dominantní diskurs.

Proces identifikace je tudíž jak subjektivním, tak sociálním a společenským aktem, který podléhá neustále redefinici a ustavování v závislosti na tom kterém diskursu.

V kontextu této práce se zajímám o prožívání a konstruování identit samotnými respondenty, proto v případě užívání pojmu identifikace tím myslím identifikaci v demotické diskursu ve formě sebeidentifikace respondenta, nikoli „připsané“ identity, kterou vytváří dominantní společnost, nebude-li uvedeno jinak.

4 DALŠÍ POJMY

4.1 Generace

Rozvrstvení osob do jednotlivých generací je běžný způsob kategorizace, proto považuji kategorii první generace za pojem, který je obecně známý. V případě 1,5. a 2. generace obecně vycházím autorky Mary Yu Danico, která zkoumala korejské imigranty, kteří se usadili na americkém území ve státě Hawaii. Autorka zde definuje 1,5. generaci Korejců jako osoby socializované do korejského i amerického prostředí, kteří se ale na rozdíl od druhé generace narozené na území USA, narodili v Koreji (Danico 2004).

Ve své práci budu ale například 2. generaci definovat nikoli místem narození, ale místem, kde proběhla socializace, kterou si jedinec pamatuje. Proto by respondent narozený ve Vietnamu, který byl ve věku 6 měsíců dopraven do ČR spadal dle definice Danico do kategorie 1,5.; zatímco v kontextu mé práce do generace druhé. Definici jednotlivých kategorií uvádím následovně:

- 1. generace Vietnamců - Jedná se o osoby narozené ve Vietnamu a plně socializované do vietnamské kultury, které následně emigrovaly do ČR, zejména z vlastního rozhodnutí.
- 1,5. generace Vietnamců - Tuto generaci chápu jako osoby, které se narodily ve Vietnamu a prodělaly zde citelnou socializaci a až následně emigrovaly zpravidla s či za rodiči do ČR, kde prodělaly další fáze institucionalizované socializace zejména srze školství.
- 2. generace Vietnamců-Tuto generaci chápu jako potomky 1. generace, kteří nezávisle na tom, kde se narodily, prodělali dominantní část socializace, hlavně tu kterou si pamatují, na území ČR.

4.2 Integrace

Velice obecně se jedná o proces, na jehož začátku jsou dva rozdílné segmenty a na jehož konci je výsledkem jeden segment různou měrou ovlivněn oběma výchozími segmenty.

O vzájemné integraci jedinců či skupin hovoří následující citace: „Integrací rozumíme soužití jednotlivců ze dvou či více skupin s odlišnými kulturními vzorci, pravidly chování, stupnicemi hodnot apod., které umožňuje jednotlivcům náležející do jakékoli z těchto skupin ponechat si jejich specifika, a zároveň zaručuje členům všech těchto skupin rovnoprávné postavení (nedochází tedy k diskriminaci členů některé skupiny)“ (Budilová, Hirt 2005:10).

4.3 Národnost

V roce 2001 při sčítání lidu byla definována následovně: „Údaj o národnosti vyplní každý podle svého rozhodnutí. Národností se rozumí příslušnost k národu, národnostní nebo etnické menšině. Pro určení národnosti není rozhodující mateřská řeč ani řeč, kterou občan převážně používá nebo lépe ovládá, ale jeho vlastní rozhodnutí. Hlásí-li se k více národnostem nebo k žádné, budiž to zaznamenáno. Národnost dětí do 15 let se řídí podle rodičů“¹¹. Jedná se tedy o pomyslnou, dobrovolnou příslušnost k nějaké větší skupině obyvatel, kteří tak učiní také.

4.4 Občanství

Jedná se o oficiální příslušnost osoby ke státu, jehož je občanem, v případě občanství ČR je příslušným zákonem č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky¹².

---

¹¹ http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/narodnosti_v_cr_od_r_1921

¹² <http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>

4.5 Socializace

Jedná se o proces postupného začleňování člověka do společnosti. „Socializace je dlouhodobým procesem poznávání a přijímání hodnot a norem, které dominují v dané společnosti. Prostřednictvím interakcí s druhými lidmi a pozorování ostatních se jedinec učí rozpoznávat sociální struktury a z nich vyplývající pravidla chování. Ty postupně interiorizuje, tj. zvnitřňuje si je do té míry, že je vnímá jako přirozenou součást svého pohledu na svět, nikoliv jako výsledek učení“(Malina 2009)¹³.

---

¹³ <http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/prif/ps09/antropol/web/slovník.html>

5 HYPOTÉZY

- i. Oficiální identifikace ve formě občanství nemusí odpovídat prožívání jedince a jeho osobní identifikaci, proto spokojenost či naopak snaha o změnu stávajícího stavu občanství je ukazatelem ustavování pozitivní odlišnosti (pozitivní sociální identity) k té které skupině.
- ii. U každé následující generace (1 generace, 1,5 generace, 2 generace) se snižuje vliv transnacionálního pole na tvorbu identity v důsledku stoupající integrace skrze socializaci do dominantní skupiny a nahrazováním těchto kontaktů za lokální, založené na odlišných kategoriích.
- iii. Identifikace s minoritní vietnamskou etnolingvickou skupinou bude bezproblémovější u 1,5 generace než u 2 generace z důvodu rozdílných kulturních zázemí v období před adolescencí, která skýtají „materiál“ pro skládání vlastní identity, vytvářené zejména následně v období adolescence.
- iv. U druhé generace Vietnamců bude mít národnost (národnosti) nízkou výraznost a nízkou závaznost v důsledku vzrůstajícího pohledu na dominantní etnolingvickou skupinu jako na ingroup (členskou skupinu) než jako na outgroup (nečlenskou skupinu) díky probíhající integraci.
- v. V případě dlouhodobého ustavování pozitivní odlišnosti (pozitivní sociální identity) druhou generací a jejími potomky ve vztahu k (směrem k) dominantní skupině, bude docházet k zapomínání jazyka minoritní etnolingvistické skupiny a k případnému zániku dané skupiny v následujících generacích.

6 VÝZKUMNÁ ČÁST

V souladu s představenými teoriemi autorů a výše zmíněnými pojmy jsem vytvořil pět hypotéz, které se pokusím potvrdit či vyvrátit v následující části, ve které na základě rozboru interview s mými respondenty a skrze představené hypotézy pokusím představit vlastní pocity respondentů ohledně své identity, vlastní pohledy na vztahy jednotlivých generací k Vietnamu, dále například nastítnit jejich představy o své pozici ve společnosti či představy o tom, jak a proč by se měla v budoucnosti utvářet identita potomků všech těchto generací.

6.1 Metodologie

Pro výzkum na toto téma se mi jako nejvhodnějšími prostředky jevíly kvalitativní metody, a to zejména z důvodu snahy o zjištění perspektivy mladých Vietnamců v případě tématu identity.

Během rozhovorů jsem používal polostrukturované rozhovory s předem připraveným soupisem témat, okolo kterých se všechny rozhovory točily. Šlo zejména o nejjednodušší způsob přístupu k danému tématu, který umožnil okódování opakujících se témat rozhovorů skrze program MAXQDA 11 a následnou analýzu takto vyfiltrovaných odpovědí. Svě respondenty jsem předem upozornil na to, že všechny informace, které od nich během rozhovoru získám, budou využity pouze k citování v mé bakalářské práci a s ohledem na citlivost takovýchto dat jsem se rozhodl každé jméno v rozhovoru nahradit písmenem.

Rozhovory byly zaznamenány na diktafon a následně přepsány do písemné formy, se kterými jsem dále pracoval zejména skrze program MAXQDA 11.

6.2 Představení respondentů

Během výběru respondentů jsem si musel dát pozor na sociální i geografický prostor, ve kterém respondenti prodělali dětství, neboť jsem potřeboval vyvážený vzorek, který by mohl vypovídat o 1,5 a 2 generaci

mladých Vietnamců. Nakonec se mi podařilo udělat rozhovor s osmi osobami, kdy polovina z nich spadala do mé kategorie 1,5 generace a druhá polovina do generace druhé.

Představení jednotlivých respondentů (1,5 generace- A, B, C, D, a 2 generace- E, F, G, H) je k nalezení v příloze práce, neboť žádným zásadním způsobem nerozvíjí téma této práce, ale pouze dodává váhu citacím, uvedeným níže v analytické části práce.

Respondenty jsem získal skrze vlastní kontakty na některé osoby, které mohly spadat do mnou definovaných kategorií, následně jsem byl odkázán skrze metodu sněhové koule na další osoby, až dokud jsem neměl vyvážený vzorek v obou skupinách. Všichni respondenti mají společné mimo zjevné atributy, spojené se zemí původu rodičů, například i to, že jsou v naprosté většině studenty nebo absolventy vysokých škol, tím by mohly být mé výsledky ovlivněny, neboť nevěřím, že absolutně nejtypičtějším zástupcem mladé generace Vietnamců v Čechách je automaticky vysokoškolák. Dále už fakt, že každý z respondentů byl ochoten se mnou mluvit na toto téma, vypovídá o tom, že mi zde budou chybět informace o postojích lidí, kteří se například staví proti asimilaci či se jinak odlišují od velice ochotných respondentů, kteří mi vycházeli vstříc po celou dobu výzkumu.

7 ANALÝZA ROZHOVORŮ

7.1 Transnacionální vazby

Transnacionální pole jakožto množství udržovaných kontaktů, které sahají přes hranice dvou států, očekávám, že budou tvořit větší procento v souhrnu všech kontaktů u první generace, u 1,5 generace se bude jednat o menší množství kontaktů důležitých pro jedince a u druhé generace očekávám transnacionální vazby na nejnižší úrovni ořezané na nejbližší rodinné známé, které nebudou ani ve finále hrát téměř žádnou roli.

7.1.1 Transnacionální vazby 1. Generace

Tato generace rodičů respondentů má stále živé kontakty, které s radostí nadále udržuje. Hlavními iniciátory cest do Vietnamu jsou také v rodinách skoro vždy rodiče informátorů, a jen málokdy jedou informátoři bez rodičů do Vietnamu, ale ani to není nezvyklý fenomén.

V rozhovorech jsem se zaměřoval na transnacionální vazby respondentů i jejich rodičů a na poměr kontaktů v ČR a ve Vietnamu. Ohledně první generace se mi dostaly odpovědi jako „*asi pade na pade. Ono je to tak že oni maj všechny příbuzný ve Vietnamu, ale všechny kamarády maj v Čechách. Padesát na padesát no*“(H), nebo „*rodiče, no tak oni maj víc přátel ve Vietnamu než mám já, maj asi 60 nebo 70 procent lidí co znaj ve Vietnamu*“ (D).

Je zde ale i zcela jasně patrné a i logické, že existují v životech zástupců první generace i jiné vazby, než pouze na osoby, které žijí ve Vietnamu: „*moji rodiče mají spoustu kamarádů tady, myslím s Vietnamcema. Nemají moc jako kamarádů mezi Čechama a důvod je jasný, neumí mluvit tak plynule česky*“(F). I takovéto lokální kontakty, byť s osobami se kterými sdílí národnost, jsou formou náhrady za transnacionální vazby.

Remittance které proudí do a z Vietnamu jsou také v naprosté většině organizovány první generací, důvod je jasný - rodiče jsou hlava zde žijící rodiny a tím pádem i veškerá ekonomická rozhodování jsou v jejich rukou. Remittance, které proudí do Vietnamu bylo zboží, které se ve Vietnamu dá sehnat, jedná se ale o méně kvalitní zboží než to dovezené z Čech: *„když někdo jede tam a zpátky nějaký známý co jedou na dovolenou nebo jim umřela babička tak tam musí letět tak to tak vždycky posílaj něco do Vietnamu, a ty věci jsou hlavně kosmetika a léky ... mamka posílá babičce třeba rybí tuk, tak nebo to nebo kupuje vitamíny, hrozně drahý, za jednu krabičku i 1500,-“* (E), stejně se vyjádřil i další respondent *„když jsme jeli tam, tak sme vezli takový ty věci, který se ve Vietnamu moc nedaj sehnat nebo nejsou tak kvalitní jako léky...no pak třeba nějaký školní pomůcky, čokolády a tak pro děcka. A když jedem zpátky tak věci co jsou tady hodně drahý jako třeba nějaká zelenina a tak, nějaký oblečení, dost často obleky na míru si necháváme šít, protože jsou fakt hrozně levný ... no, fakt dobrý to je. Oblek stojí od 3 do 5 tisíc na míru. Opravdu bomba. Tak to je asi všechno co vozíme, a zážitky“* (F).

Nejčastěji zmiňované kontakty s příbuznými, udržovanými hlavně skrze telefonické spojení, kdy využívají výhodné tarify. Cesty se konají nejčastěji zhruba jednou za dva roky, má to souvislost s časovým vytížením rodičů v zaměstnání.

7.1.2 Transnacionální vazby 1,5. Generace

Tato generace vidí velice jasně rozdíl mezi sebou a generací svých rodičů, pokud se jedná o kontakty s Vietnamem. Vidí, že jejich kontakty nejsou tak časté jako má generace před nimi, ale i zde v této generaci jsou lidé, kteří se nadále pilně angažují a udržují tyto vztahy: *„Samožřejmě, mám hodně přátel a s nima jsem pořád v kontaktu. Na Facebooku mám strašně moc kamarádů z Vietnamu a tam jezdím, když jsem tam ve Vietnamu, tak se tam s nima setkávám a jedeme*

na pivo, takže myslím, že mám dobré kontakty ve Vietnamu s přáteli ... No s nima [lidmi žijícími ve Vietnamu] jsem v kontaktu, ale zase třeba jednou za měsíc třeba. S nejlepším kamarádem asi jednou za měsíc no. Ono není moc času, a jak ten život jde, tak moji kamarádi už taky mají rodinu a jsou v práci a tak budu s nima v kontaktu ale ne každé den nebo týden, to ne“ (A). Toto je zástupce 1,5 generace který značí jeden extrémní pól udržovaných kontaktů, kterým se blíží téměř k první generaci, to může být silně ovlivněno vysokým věkem příchodu do České republiky, ostatní respondenti z této generace však nemají zase tak odlišné zázemí a své kontakty hodnotí opačně: „já no tak [mám ve Vietnamu] spíš jenom příbuzný, jinak kamarády mám všechny tady no, protože ty co jsem znala, tak s nima už nemám kontakty, takže se s nima nekontaktuju“ (D), stejný pocit mají i další respondenti spadající do této kategorie „no jako asi ve Vietnamu nějaké mám ale jsou to většinou lidi, kteří nějakou dobu žili v ČR a pak se rozhodli se vrátit do Vietnamu, takže teď jsou ve Vietnamu, budou tam kariéru a něco a já je třeba znám z dob, kdy žili tady“ (C) a stejně mluví další zástupce této generace: „víc přátel mám ale samozřejmě tady a tam mám příbuzný, možná jednoho dva kamarády a to je všechno“ (B).

7.1.3 Transnacionální vazby 2. Generace

Transnacionální vazby u osob, které dle mé klasifikace spadají do druhé generace, jsou u všech mých respondentů pouze stínem kontaktů, které mají jejich rodiče.

Během rozhovoru jsem často pokládal otázku jaký poměr přátel a příbuzných mají respondenti v Čechách a ve Vietnamu a odpovědi byly nejčastěji typu: „98 procent v Česku, možná už sto procent, možná jen jedno procento ve Vietnamu, mám tam jednu kamarádku ve Vietnamu, kterou znám z kurzu,“ (E). Úplně stejné množství vztahů s lidmi žijícími ve Vietnamu popisovali ostatní respondenti z druhé generace jako „Hele ve Vietnamu se kontaktuju jen s prarodičema, že jo a to je asi

všechno“(G), nebo „*Já tam mám jako fakt minimum. Já jako jsem v kontaktu jenom s těma babičkami, že jo*“ (H) a úplně stejně se vyjadřuje i respondent F „*ve Vietnamu znám akorát ty příbuzný a to je všechno a pár kluků, se kterými jsem hrál fotbal. T:jinak máš všechny v Čechách? R:jo!*“ (F).

7.1.4 Transnacionální vazby shrnutí

V této části jsem se pokusil o shrnutí informací, které se týkají mé teorie č. II, kterou považuji za potvrzenou, tedy že každá následující generací migrantů, pocházejících z Vietnamu, která žije na území České republiky, má tendenci mít snižující se množství udržovaných kontaktů v rámci transnacionálního pole se zemí původu. Tyto transnacionální kontakty jsou nahrazovány za jiné, lokální. Tento trend je dobře patrný u všech generací migrantů, nejpatrnější je však u druhé generace.

7.2 Identifikace s minoritní společností

V případě teorie č. III jsem se zaměřil na způsob užívání pojmů MY a ONI směrem k té které skupině. Na základě takto nevědomého vyjadřování se o sociálních skupinách (během rozhovoru jsem nijak o užívání těchto slov nemluvil), se pokusím určit, které sociální skupiny jsou spíše považovány za ingroup ve kterých situacích a ve kterých situacích naopak jsou považovány za outgroup, popřípadě se pokusím porovnat obě dvě generace a nelézt rozdíly.

Například u druhé generace se výrazně častěji objevovaly věty typu „*když sedíš a nic neděláš, tak se potíš a jakoby pro ty Vietnamce je to běžný, protože když sedí a nic nedělají, tak se nepotí, protože oni jsou na to zvyklí a hlavně se v těch podmínkách narodily, jako že už se s tím szili. Já jsem se tam třeba narodila ale když sem tam přišla tak mi naskočili hrozný pupínky na těle*“(E). Podobný vztah k lidem žijícím

ve Vietnamu mají další respondenti z druhé generace-*„třeba že neslavim ty jejich svátky třeba, víš co“*(H), nebo *„Mezitím mě [děda] vzal do obchodáku Big-C a je to hrozně veliký a je tam tolik Vietnamců, tak se ti to zdá hrozně maličký a je tam člověk na člověku“* (E), a stejně poměrně neosobně často mluvili další- *„hodně těch Vietnamců jsou hodně nábožensky založený“* (F). I v případě, že hledali pozitivní stránky společné sociální identity, například společné vlastnosti s ostatními Vietnamci, stejně se stalo, že sklouzli k použití kategorie Oni: *„Protože Vietnamci jsou vychcaný takový hodně, vždycky si najdou způsob. I já jsem takovej“*(F). Z těchto citací vyvozují závěr, že existují situace, ve kterých uvažují moji respondenti o minoritní etnolingvistické skupině jako o outgroup.

To ale neznamena, že neexistují situace, kdy se i druhá generace vztahuje k Vietnamcům, či někdy spíše k cizincům, jako ke členské skupině *„my se tak nějak na vejšce ani moc nelišíme, protože na vejšce je hodně moc cizinců“*(E).

U 1,5 generace je snadné nalézt vyjádření se o jednotlivých skupinách jako o ingroup- *„v tomhle tom sem se tam cítil uvolněněji. Určitě, je to mezinárodní škola kde zhruba 60 procent nejsou z Anglie. V Čechách tak je nás jen 5 nebo 10 procent, tak já se jim nedivím, že když mě vidí tak trošku jinak, nejsou zvyklí, a třeba časem si zvyknou“* (A), zde o sobě mluví jako o cizinci, což mu ale nedělá problém v jiné situaci o sobě mluvit jako o člověku z České republiky *„mám pocit, že v česku to ještě dost řešíme a že jsme dost xenofobní“* (A). Méně často se u 1,5 generace vyskytovala vyjádření, která by se o jakékoli skupině vyjadřovala jako o nečlenské.

Ohledně teorie č. III se nebojím tvrdit, že je potvrzena, tedy že identifikace s vietnamskou menšinou ve formě vět: *„dostali jsme to uznání menšiny a myslím si že to je strašná výhoda pro nás i pro Česko“* (A), nebo *„beru jako velkou výhodu že jsem se vyrostl*

ve Vietnamu“ (B) nebo „*My sme se o to [o uznání vietnamské menšiny v ČR] snažili už několik let*“ (A), se objevovala ve většině rozhovorů s osobami patřícími do 1,5 generace. U rozhovorů s osobami z druhé generace se kategorie *My* objevovala spíše ve vztahu k dominantní skupině, než k minoritní skupině, což si vysvětlují rozdílnými kulturními zázemími v období před adolescencí u respondentů z této generace, rozdílného od kulturního zázemí 1,5 generace.

7.3 Výraznost a závaznost národnosti

V případě jednání o sociálních identitách, které se týkají hypotézy č. IV, jsem si pomohl „berličkou“ ve formě občanství, tak jak je definované při sčítání lidu v České republice z roku 2011. Očekával jsem, že u druhé generace bude chybět ve způsobu kategorizace okolních lidí postoj k dominantní jazykové skupině jako outgroup, díky probíhající integraci, tento fakt se potvrdil v předcházející části. Objevila se ale skutečnost, že stejný postoj má i 1,5 generace, což samo o sobě nevyvrací hypotézu č. IV, naopak ji rozšiřuje na obě zkoumané generace. V tom případě máme výpověď i o sekundární části hypotézy č. IV, tedy že obě generace mladých Vietnamců prodělaly značnou integraci do dominantní etnolingvické skupiny.

Všeobecně se v případě rozhovorů ohledně národnosti vždy respondenti zadržovali a v případě, že by měli například u sčítání lidu přiřadit samy sobě národnosti, většina z druhé generace by si přiřadila jak českou, tak vietnamskou: „můžeš být bez problémů zároveň obojí“ (F).

U 1,5 generace byla překvapivě častá odpověď, že si žádnou národnost nechtějí zapisovat: „*no já si myslím že pro mě národnost prostě ... já nepovažuju jako národnost jako něco důležitýho tak o tom moc nepřemýšlím, cítím se .... Pro mě to není důležitý no,*“ (D) nebo „*když*

si můžu vybrat, co si tam napíšu, tak si tam nenapíšu asi nic ... hmm spíš no....nenapíšu si tam nic ... jsem člověk, napíšu, že jsem člověk“ (C).

Vzhledem k těmto informacím se nebojím tvrdit, že pojem národnost není běžným termínem, se kterým by bez problému respondenti běžně ve svém životě operovali, a nehraje v jejich životech zásadní funkci, není často deklarován a není běžně páteří rozhodování respondentů, má tedy nízkou výraznost. I závaznost je nízká, neboť přítomnost v jedné skupině neznamená nemožnost přítomnosti v jiných skupinách, ba i nároky na možnost vstupu do jednotlivých skupin je respondenty určována velice benevolentně, většinou na základě vlastního uvážení jednotlivců, kterých se tato volba týká: „*no to jestli někdo je nebo není Vietnamec, to záleží na tom jak se cítí oni, já nemůžu jako jim nějak říci kdo je a kdo není, to je jen na tom jak oni se cítěj, že prostě znám některý lidi, kteří se narodili ve Vietnamu a cítí se víc jako Češi, to záleží jak oni“ (H),* či na základě znalosti jazyka té které skupiny: „*No dyť myslím si, že Vietnamci, co neumí vietnamsky na to [nazývat se Vietnamci] moc nárok nemají. Nic ve zlým“ (F).*

Zejména u 1,5 generace ale i u druhé generace se objevují tužby po proměně závaznosti národnosti, ve stylu melting pot v USA, kdy se u jedince posuzují jeho schopnosti, nikoli jeho původ či barva pleti. „*[P]odle mě ta česká společnost ještě bere ty národnosti hodně vážně, ještě není jako Amerika a USA, že některé lidi to berou ještě národnosti moc vážně podle mě., (D).*

Zajímal jsem se i o vnější připsání identity okolím respondentům, zde se často objevovaly vzpomínky na posměšky zejména ze základní školy, které respondenti s úsměvem již přešli. Ty jsou naštěstí tou nejčastější věcí, na kterou si respondenti vzpomněli ohledně vnějšího připsání identity.

Zajímavou možnost ale nastínila respondentka C, která upozornila na blížící se období dostudování této mladé generace a možnosti vzniku vnějšího připsování identit (či nepříjemného pocitu, že je mi připisována) při přechodu do zaměstnání: *„myslím si, že teď, když se nějakým Vietnamcům jako nedaří najít práci tak se bojím jestli nebudou mít tendenci vidět jako rasový problém, víš jako že část tebe to vždycky bude posuzovat jako pozvali mě na pohovor a nevezali mě protože sem Vietnamka, část tebe to pořád ... pořád tam je určitý procento, který si to myslí v hlavě. Zatímco normální Čech si bude myslet no nevezali mě protože nejsem dost dobrá, nebo sem blběj a tak, to si říká Vietnamec taky, ale zároveň ho napadá to, že mě nevezali, protože jsem Vietnamec, protože na to místo radši vezmou nějakýho Čecha, který má stejnou kvalifikaci, stejný zkušenosti ale radši vezmou toho Čecha. Takže si myslím, že v naší generaci by mohl vzniknout tenhle problém“*(C).

Vyskytl se i případy pozitivního dopadu vnějšího připsání identity, který si respondent „pochvaloval“, díky tomu, že mu jeho „výjimečnost“ usnadňuje některé kontakty: *„možná občas je to výhoda, protože mě zapamatujou si fakt rychle učitelé i přátelé, prostě -C- prostě, tě znám, chodím s tebou na matiku nebo tak (smích)“*(A) nebo *„Spíš jak sem teďka dospěla, tak akorát vidím, nebo všimla sem si toho, že sem to že sem z Vietnamu tak že sem exotičtější. T: tak na to asi trochu chlapi letěj. R: a že sem se toho dřív hrozně bála jako takhle furt někam to ale byli jako i teď mi furt píšou kluci a já sem jako že spíš nic nechci“* (E).

Ve výsledku tvrdím, že hypotéza č.IV, tedy že mladá generace Vietnamců bude hledět na i na dominantní společnost jako na členskou skupinu a díky neexistenci „zrcadla“ ve formě výrazných nečlenských skupin v okolí těchto jedinců dojde k poklesu výraznosti i závaznosti pojmu národnost, může být považována za potvrzenou, dokonce by se dala rozšířit i na 1,5 generaci.

7.4 Občanství

Tato forma oficiálních dokumentů by se dala bez problémů označit za identifikaci vycházejícího čistě z dominantního diskursu, tak jak jej popsal Gerd Bauman. Jedná se o zhmotnění zcela nehmotných kulturních představ, což je ale krok, bez kterého by se běžná komunikace mezi lidmi, žijícími ve světě složeném v první řadě ze států, nepodařila uskutečnit.

Občanství pro respondenty ovšem nemělo téměř nikdy žádné emocionální zabarvení, a to ať už se jednalo o 1,5 či druhou generaci a ať už měli občanství České republiky či Vietnamu. Časté byly věty typu *„já si myslím že ten papír je jen přístup k něčemu dalšímu jako třeba kdybys třeba jel do Anglie, tak by jsi nepotřeboval vízum a tak“*(G), další na otázku co pro něj získání českého občanství znamená řekl *„hlavní důvod že chci jít na vejšku a kvůli cestování to bude jednodušší,“* (F) či *„Tak je to tak že pro mě jak tady studuju a jak jsem cestoval do Anglie tak jsem měl velké problémy s tím získat vízum žejo, někde se dostat třeba do USA nebo tak ... Potom další důvod je práce. Když člověk vlastně má české občanství, tak je snadnější hledat nějakou práci tady v Praze nebo víš co v Čechách. Vlastně tady mám strašně moc kamarádů, takže chci tady vlastně natrvalo usadit a to je vlastně důvod, proč tady chci být. Proto jsem si zažádal o české občanství no“* (A).

Co bylo často zmiňováno, je nový zákon o získávání českého občanství pro cizince žijící na území ČR, který vstoupí v platnost 1. ledna následujícího roku, díky kterému již nebude zapotřebí zřeknutí se dosavadního občanství při získávání občanství ČR. Na otázku, zda-li mají respondenti zájem o dvojí či trojí občanství, tak většinou odpovídali že ano, nezávisle na aktuálním stavu občanství.

Z toho usuzuji, že hypotéza č. I, tedy že skrze snahu o získání či naopak skrze spokojenost se stávajícím stavem občanství se dá určit inklinování jedince k té které sociální skupině, se nepotvrdila, neboť občanství nehraje téměř žádnou emocionálně zatíženou roli či sociální

identitu. Ustavování pozitivní odlišnosti se tedy vede jistě i skrze oficiální identifikaci, ne ovšem v takové míře, aby bylo možné říci, že se jedná o zásadní fenomén, kolem kterého jedinec tvoří svou vlastní identitu.

Jediný postřeh, který mi z tohoto vyvstává, je fakt, že občanství napsané v pase je neforemnou železnou košilí, která migrantům či potomkům migrantů nesejí ani zdaleka tak dobře, jako jejich vlastní představy o sobě, proto mají často zájem o získání „obou“ občanství, čímž by alespoň lehce přešli od dominantního identifikačního diskursu udávající jednu identifikaci k pluralitnější verzi identifikace ve formě vícečetného občanství.

7.5 Budoucnost vietnamské menšiny v České republice

V hypotéze č. V se zabývám otázkou budoucnosti Vietnamské menšiny a jejího možného zániku v případě stálého průběhu asimilace dominantní společností, proto jsem respondentům pokládal otázky týkající se jak budoucnosti vietnamské menšiny na území České republiky, tak otázky ohledně jejich vlastní budoucnosti, kterou si představují, či jsem se ptal na to, jakou mají jejich rodiče představu o svém budoucím životě.

Velice častý je plán rodičů se po mnohaletém angažování se v České republice vrátit zpět do rodného Vietnamu: „*jo jo maj to v plánu, že až se dostudujeme se ségrou, tak se stěhujou zpět, chtěj tam žít no*“ (D) nebo „*oni [rodiče] maj jakoby koupenej tady komerční objekt kde maj obchod a nahoře maj byt a oni plánujou že to přepíšou na mě ... tenhleten objekt mají naši asi za pět let splatit tak pak možná tu plánujou ještě nějakej rok zůstat a pak chtěj dožít ve Vietnamu*“ (E).

Poté jsem se často ptal na budoucnost druhé generace, která nemusela například Vietnam ani nikdy navštívit, na to mi respondent A dal zajímavou odpověď: „*znám hodně případů, kdy uvědomujou a zpátky*

ke kořenům a jezdí do Vietnamu ... když vyrostou tak si začnou uvědomit že vlastně Vietnam je fajn, milujou to. Začnou vlastně učit se vietnamštinu, i když neumějí perfektně psát nebo tak ale umějí mluvit a to je hlavně základ ... takže si myslím že se Vietnamština neztratí nikdy.. to ani náhodou, to nejde. Myslím, že to nikdy nepůjde, že by všichni zapomněli na vietnamštinu. Za prvé rodiče vlastně budou nutit, aby s nima bavil vietnamsky. I já potom až se ožením, budu mít děti, tak určitě s nima chci bavit vietnamsky, učit je vietnamsky a až pojedou někde do Vietnamu, aby vlastně uměli. A jak máme to rčení, kolika jazyky umíš, tolikrát jsi člověkem“ (A).

Ve výsledku odpověď na V. hypotézu ohledně budoucího vývoje vietnamské menšiny nejsem schopen zodpovědět, neboť se jedná o dalekosáhlou prognózu, ke které nemám dostatečné množství dat. Jediné co jsem schopen o tomto tématu říci je, že si 1,5 i 2 generace shodně myslí, že vietnamština i vietnamská menšina budou existovat i v následujících generacích.

Velice zajímavou myšlenku ale předložila respondentka C, kdy mi vyložila svou představu o budoucnosti Vietnamců v České republice následovně: „*myslím si že no já nevím jak to bude za 20 let ale třeba v horizontu 10 let tady Vietnamština pořád bude, protože těm nejlepším z nás, těm nejtalentovanějším, kterým se tu bude dařit pracovně, tak ti tady určitě zůstanou a lidi z naší generace se většinou snaží o to aby si vzali někoho z té samé generace, víš jako Vietnamce z té komunity, takže budou mít nejspíš vietnamské děti a pokud se jim bude dařit, budou mít teda děti a budou pracovat, tak si myslím, že vznikne pak nový místo pro jejich rodiče.*

Myslím si, že do pěti let zaniknou trafiky a potraviny a myslím si, že ti rodiče se budou starat o děti svých dětí, pokud ty děti budou úspěšní a budou moct uživit svoje rodiče, tak si myslím, že vznikne tenhle ten model a tím že se budou prarodiče starat o vnoučata, tak je budou samozřejmě učit vietnamsky a vietnamským tradicím a tak. Já už teď

znám pár takových rodin. A takže tím ta vietnamština nezanikne ale fakt jako nevím co se stane ... ale budou umět mluvit vietnamsky si myslím, jako mý děti, pokud bude takovýhle model“ (C).

Tato slečna tedy naznačila, že lineárnost zapomínání vietnamštiny a míra integrace do dominantní společnosti v zájmu pozitivní sociální identity, například již u třetí generace, může být silně ovlivněna (zmírněna či zpomalena) uvolněním první generace ze zaměstnání a namísto toho tato první generace přejde do „babičkovské fáze“, kdy se znalost vietnamštiny bude moci „vrátit“ u třetí generace, a to o poznání více, než je tomu nyní u druhé generace, kterou často vychovávaly české chůvy. Takovýto model by ovšem mohl nastat, pouze pokud by zde první generace chtěla strávit zbytek života, což se zatím z výpovědí respondentů moc jako pravděpodobný scénář nejeví.

7.6 Shrnutí

Hypotéza č.I se mi během výzkumu nepotvrdila. Část z ní, tedy že „oficiální identifikace ve formě občanství nemusí odpovídat prožívání jedince a jeho osobní identifikaci“ se dá považovat za pravdivou, již ovšem část o ustavování pozitivní odlišnosti skrze získávání občanství směrem ke kterékoli skupině se nedá potvrdit, neboť se nevyskytovala žádná čitelná pravidelnost ve výpovědích informátorů, snad jen ta, že se v případě občanství jedná pouze o praktickou věc, která může usnadnit například cestování.

V případě hypotézy č. II jsem nastínil transnacionální sociální pole respondentů a jejich rodičů, z čehož mi vyšly patrné výsledky ubývání transnacionálních kontaktů v každé následující generaci. Proto mohu v návaznosti na uvedené informace tvrdit, že hypotéza č.II se mi potvrdila jako platná.

V hypotéze č.III jsem se zajímal o kategorie „MY“ a „ONI“, z nichž jsem se pokusil načrtnout vztahy k sdíleným sociálním identitám. Podle očekávání byla minoritní etnolingvistická skupina (vietnamská menšina či jednoduše Vietnamci) považována za členskou skupinu častěji respondenty z 1,5 generace než respondenty z 2 generace, tedy tvrdím, že hypotéza č. II považuji za potvrzenou.

Hypotéza č. IV, pojednává o nízké závaznosti i výraznosti národnosti u druhé generace. Tuto hypotézu považuji vzhledem k výpovědím respondentů z druhé generace za pravdivou, ba dokonce se dá za pravdivou považovat i v případě 1,5 generace.

Hypotéza č. V se nedá s jistotou považovat za potvrzenou vzhledem k příliš dalekosáhlému prognostickému definování této teorie. Jediné co mohu tvrdit je, že si shodně 1,5 a 2 generace myslí, že se díky různým mechanismům (jako je výuka dětí vietnamsky, existence vietnamské komunity v Praze či imigraci z Vietnamu) vietnamština

v České republice udrží i v horizontu minimálně dalších několika desítek let.

8 ZÁVĚR

Předem chci upozornit, že si jsem vědom hluboké reifikace kulturních prvků, zejména jsem tak učinil v praktické části práce, jednalo se ovšem o nutný krok stranou od věrnosti vědeckému uvažování směrem k laickému diskursu, který mi ale umožnil propojit teoretickou část práce s praktickou částí. Ono vystříhání se chybám například ve formě primordialistického uvažování o kulturních prvcích jako jsou role či identita je snadné v čistě teoretické práci, ve chvíli kdy člověk ale musí komunikovat s osobami, které se běžně v oblasti sociálních věd nepohybují, je obtížné udržet si nasazenou vědeckou optiku po celou dobu výzkumu.

Tato bakalářská práce se zabývala vlastními představami mladých Vietnamců, žijících v České republice, o své identitě a o vztahu k okolním jedincům. Na začátku zde byly popsány kontakty a načrtnuta historie migrace, které probíhaly mezi oblastí Vietnamu a Československa a později České republiky. Následující část již měla za úkol představit vědeckou optiku, skrze kterou jsem se na dané téma identity po celý zbytek práce snažil nahlížet, součástí této optiky byly jak představené existující teorie, tak jednotlivé pojmy a nakonec i moje vlastní hypotézy, které se měly buď potvrdit, nebo vyvrátit. Výzkumná část poté obsahovala zejména odpovědi na připravené teorie. To, zda-li byly hypotézy potvrzeny nebo vyvráceny je uvedeno v části s názvem Analýza rozhovorů či v jejím shrnutí.

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

ABRAMUSZKINOVÁ-PAVLÍKOVÁ, E.: 2008 – *Migrace a etnická identita cizinců v České republice*. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita.

BARKER, Ch.: 2006 – *Slovník kulturních studií*. Praha: Portál.

BAUMAN, G.: 1996 – *Contesting Culture: Discourses od Identity in Multi-Ethnic London*. New York and Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press.

BUDILOVÁ, L., HIRT, T. a kol.: 2005 – *Policista v multikulturním prostředí*. Praha: Varianty.

BROUČEK, S.: 2003 – Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR. In: Uherek, Z.: *Integrace cizinců na území České republiky: výzkumné zprávy a studie vytvořené na pracovištích Akademie věd České republiky na základě usnesení vlády České republiky*. Praha: Etnologický ústav AV ČR.

ČERNÍK, J. a kol.: 2006 – *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Praha: Nakladatelství H&H Vyšehradská.

DANICO, M., Y.: 2004 – *Becoming Korean American in Hawaii*. USA: University of Hawaii Press.

DEUTSCH, K., W.: 2003 – Růst národů: Některé opakující se vzorce politické a sociální integrace. In: Hroch, M. (ed.): *Pohledy na národ a nacionalismus*. Čítanka textů. Praha: SLON.

HLAVATÁ, L.: 2008 – *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

MACEK, P.: 2003 – Identita jako proces: Vývojový přístup a styly sebedefinování. In: Čermák, I., Hřebíčková, M., Macek, P. (ed.): *Agrese, Identita, Osobnost*. Brno: Albert.

MALINA, J. a kol.: 2009 – *Antropologický slovník*. Brno: Akademické nakladatelství CERM.

MARADA, R.: 2003 – Utváření občanských identit po roce 1989. In: Szaló, C., Nosál, I.: *Mozaika v re-konstrukci*. Brno: Masarykova univerzita.

PECHOVÁ, E.: 2007 – *Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování*. Praha: La Strada.

SILVERMAN, D.: 2005 – *Ako robiť kvalitatívny výskum*. Bratislava: Vydavateľstvo Ikar.

SZALÓ, C.: 2003 - Konstrukce sociální identity menšinového maďarství. In: Szaló, C., Nosál, I.: *Mozaika v re-konstrukci*. Brno: Masarykova univerzita.

SZALÓ, C.: 2003 – Sociologie formování sociálních identit. In: Szaló, C., Nosál, I.: *Mozaika v re-konstrukci*. Brno: Masarykova univerzita.

SZALÓ, C.: 2007 – *Transnacionální migrace: proměny identit, hranic a vědění o nich*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

TAJFEL, J.: 1981 – *Human Groups and social categories: Studies in social psychology*. Cambridge, England: Cambridge University Press.

TURNER, J., C.: 2013 – *Contemporary Sociological Theory*. USA: University of California Riverside.

VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I.: 2008 – *Sociální psychologie*. Praha: Grada.

9.1 Internetové odkazy

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/narodnosti_v_cr_od_r_1921

<http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>

<http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/prif/ps09/antropol/web/slovník.html>

10 RESUMÉ

The bachelor thesis „Identity of the Vietnamese Youth in the Czech Republic“ presents a study about the self-identification of Vietnamese children brought up mostly in the Czech Republic.

The first part is about the history of Vietnamese migration into Czechoslovakia and later into the Czech Republic. The second part is a theoretical text which describes the scientific scope, through which I analysed the topic. The next part is an empirical research, where I had proven or disproven the 5 research questions related to the thesis, using data from 8 young Vietnamese respondents living in the Czech Republic, that has been collected through semi-structured interviews.

11 PŘÍLOHY

Zástupci 1,5 Generace

Respondent A

Tento mladý muž se narodil ve Vietnamu v roce 1988 dne 30. listopadu a vyrůstal v jeho střední části až do roku 2001, kdy ve věku 13 let odcestoval za rodiči do Čech, kteří zde již nějakou dobu žili a pracovali. Občanství má stále vietnamské, před rokem si však již zažádal o české občanství a nyní je tedy ve fázi čekání udělení či neudělení českého občanství a pasu. Z jazyků ovládá Vietnamštinu, kterou dle mé klasifikace, kterou lze bez problémů označit za velice přísnou, ovládá na stupnici 1, dále češtinu na vynikající úrovni se znatelným akcentem a občasnými chybami, proto dostane na stupnici 2. Dále ovládá angličtinu na úrovni 3 a němčinu na úrovni 4.

Vychováván byl ve Vietnamu po odchodu rodičů do ČR prarodiči a po příchodu do ČR opět rodiči, kteří nemuseli využívat služeb žádných českých chův či hlídacích agentur, což okomentoval slovy „*ne neměl jsem žádnou chůvu, protože už jsem fakt velkéj (smích)*“(A) což koresponduje s věkem příchodu do Čech. Transnacionální vazby respondenta na osoby žijící ve Vietnamu pro něj mají velkou váhu a jedná se o udržované kontakty, které by v případě ztráty považoval za velkou nepřízeň osudu. Kromě příbuzných, které potkává v rámci kontaktů rodiny má ve Vietnamu i vlastní přátele.

Naposledy byl ve Vietnamu v tomto roce a jezdí poměrně pravidelně každé dva nebo tři roky. Respondent je studentem architektury v Praze a často a rád cestuje, velice pozitivně vidí zkušenosti, které má z programu Erasmus, skrze který dostal možnost studovat ve Velké Británii.

Respondent B

Tento mladý muž se narodil v roce 1989 v severní části Vietnamu a ve věku 11 let odcestoval s matkou za strýcem do Prahy, ve Vietnamu prodělal tříměsíční kurz češtiny, a až dnes mu prý v různých situacích dochází, že jeho učitel češtiny nebyl tak dobrý, jak se prezentoval.

Občanství má vietnamské a o podání žádosti o změnu uvažuje v horizontu následujícího roku. Z jazyků ovládá Vietnamštinu na úrovni 1, angličtinu na úrovni 2 až 3 a česky asi na úrovni 3. Ve Vietnamu byl vychováván rozšířenou rodinou a v České republice matkou, strýcem a jeho manželkou. Chůvu žádnou neměl vzhledem k poměrně vysokému věku příchodu.

Matka odcestovala před 5 lety zpět do Vietnamu pomáhat svým rodičům a syna nechala si vybrat samotného, ten si vybral dočasně zůstat v Praze, dostudovat a poté nějaký čas pracovat v Čechách. Jeho strýc udržuje kontakty ve Vietnamu primárně s nukleární rodinou, kontakty s přáteli či rozšířenou rodinou jsou vzácné, respondent to připisuje vysokému pracovnímu vytížení strýce, který ho po vystudování vysoké školy v oboru ekonomie zaměstnává v prostorách tržnice Sapa.

Respondent má poměrně malé transnacionální vazby, které by byly důležité, většinu kontaktů má již v České republice *“no já si moc s nikým jako že netelefonuju do Vietnamu krom jako mámy a tak, jako spíš lidi co potkávám mám třeba na facebooku a tak, jako že tam nemám moc Vietnamců, teda jako že tam mám hlavně Vietnamce, ale co žijou v Praze (smích) a tak no“* (B).

Respondentka C

Tato slečna se narodila ve Vietnamu v roce 1989 a až po šesti letech odcestovala s matkou za otcem, který zde již tři roky žil a pracoval. Vzpomínek z Vietnamu má mnoho, vyrůstání mezi ostatními dětmi

v malém městě popisuje následovně „*spíš jako na pavlači trošku, takže to si pamatuju no, že sme tam se sousedy prováděli různý lumpárny a tak. Jestli si pamatuješ jestli jsi někdy četl Povídky malostranské jo tak že jo, Neruda tam popisuje jak žili v tý ulici, tak já si pamatuje že sem měla takový podobný zkušenosti že sem tam lítala od jedněch sousedů k druhým a něco sme tam dělali a občas mi dávali něco k jídlu, to si pamatuju no*“ (C).

Občanství má české od roku 2011. Z jazyků ovládá češtinu na úrovni 1, anglicky na úrovni 2, vietnamsky na úrovni 2 až 3 a francouzsky na úrovni 4. Vychovávána byla ve Vietnamu širší rodinou, v Čechách poté nukleární rodinou, žádná chuva nemusela zaskakovat za rodiče, pouze chodila na doučování češtiny. Rodiče mají ve Vietnamu většinu svých kontaktů, kdy se jedná zejména o rozvětvenou rodinu bratrů, sester, bratranců a tak dále. Kontakty v České republice má také, ale v porovnání s množstvím kontaktů za hranicemi jsou v jasné menšině.

Respondentka své rozložení kontaktů popsala tak, že všechny příbuzné má ve Vietnamu, své přátele však má v České republice a ve Vietnamu krom příbuzných zná pouze malé množství jednotlivců. Tato slečna studuje management na vysoké škole.

Respondentka D

Tato respondentka se narodila v severní části Vietnamu, nedaleko Hanoje v roce 1992. Zde vyrůstala až do deseti let, kdy se spolu s rodiči odcestovala do východních Čech, kde až do studia na vysoké škole žila a studovala. Na otázku výchovy od české chůvy odpověděla „*českou chuvu jsem neměla, jenom jsem chodila do školy no a tam se učila česky*“ (D).

Občanství má vietnamské s trvalým pobytem na území ČR a zatím o změně nepřemýšlí. Z jazyků ovládá vietnamštinu na úrovni 1, anglicky

na úrovni 3 a česky na úrovni 3, dále díky sledování filmů asijské produkce má základy korejštiny a thajštiny.

Cesty z Čech do Vietnamu zažila dvě a to pouze v posledních dvou letech, kdy jela s rodiči za příbuznými. Rodiče mají kontakty na osoby ve Vietnamu stále pevné a udržované, nikoli však respondentka, která přiznává, že veškeré kontakty z dětství již jsou zpřetrhané a to malé množství kontaktů, které na osoby žijící ve Vietnamu má, jsou příbuzní a lidi narozené ve Vietnamu které zná, potkala až v České republice.

Tato slečna je studentkou VŠE v Praze v prvním ročníku.

Zástupci 2. Generace

Respondentka E

Tato slečna se se narodila v roce 1994 ve Vietnamu v jeho střední části, kdy ale velice brzy, asi ve věku jednoho roku, odcestovala do České republiky s matkou za zde již žijícím otcem, takže se o jakékoli socializaci proběhnuvší ve Vietnamu nedá mluvit, vzhledem k tomu, že si nic z Vietnamu nepamatuje.

Občanství má vietnamské stejně jako celá její nukleární rodina, je ale pevně rozhodnuta si v následujícím roce zažádat o české, i když ví, že se jedná o velice dlouhý proces. Z jazyků ovládá češtinu na perfektní úrovni 1, anglicky na úrovni 3, německy na úrovni 4 a vietnamsky na úrovni 3. Vychovávána byla krom rodičů i velice intenzivně českou chůvou, která ji naučila perfektně česky a stala se i součástí „rodiny“ díky tomu, že ji respondentka bere jako českou tetu což komentuje tako: „*no tak já sem za to ráda že jsem byla i jinde protože jinak bych se tak nenaučila tak dobře česky a vlastně já jako s rodičema byla ale byla sem s nima taky často ale prostě přes den sem prostě byla někde jinde*“(E).

První cestu do Vietnamu, kterou si pamatuje, zažila až v osmi letech a následně cestovala několikrát za rodinou buď jen s matkou, jen

s otcem či i sama. Rodiče cestují častěji nebo stejně jako jejich dcera. U této rodiny existuje poměrně ojedinělý fenomén cestování příbuzných z Vietnamu do České republiky.

Respondentka však, jakožto člověk co zde prožil celý život v ČR, má své kontakty v naprosté většině na území České republiky a o transnacionálním poli se tím pádem nedá mluvit. Je studentkou na VŠE v Praze.

Respondent F

Tento mladý muž se narodil v Čechách v Libereckém kraji v roce 1994. Občanství má vietnamské, podání žádosti o změnu ale rozhodně plánuje v příštím roce. Z jazyků ovládá beze sporu češtinu na úrovni 1. Angličtinu zhruba za na úrovni 2. Dále němčinu a vietnamštinu, o kterých se vyjadřuje takto *„němčinu tou se dorozumím a vietnamštinu o něco hůř než angličtinu, akorát u vietnamštiny je ten problém, že mám takovej ten drsnej český přízvuk slyšet, když mluvím ale jinak v pohodě. Kdybych teďka jel na prázdniny do Vietnamu tak cajt“*(F).

Vzhledem k vytíženosti rodičů byla jeho výchova a výchova jeho sestry často v rukou hlídačích agentur a později české chůvy což komentuje slovy *„Ono to bylo spíš tak, že mě vychovávala chůva než rodiče“*(F).

Cestu do Vietnamu si pamatuje pouze jednu, která proběhla před pár lety, kdy jel s otcem za zbytkem rodiny, jindy zase jela jeho sestra s matkou. Rodiče se ale snaží jezdit do Vietnamu každé dva roky, zejména pokud se jedná o nový rok dle lunárního kalendáře či i jiné svátky, například výročí úmrtí starších předků. Jejich děti je ale zdaleka ne na všech cestách do Vietnamu za příbuznými doprovázejí.

Transnacionální vazby jsou slabé a nehrají téměř žádnou roli v životě respondenta, neboť tam má pouze prarodiče a další kontakty jsou velice marginální a neudržované. Jeho rodiče stále mají pevné kontakty na příbuzné ve Vietnamu, ale i zde je patrný posun k přimknutí

k lokálním kontaktům namísto transnacionálních vazeb, kdy se řada kontaktů nadále udržuje s lidmi žijícími ve Vietnamu, na druhou stranu mají ale velké množství kontaktů s lidmi, jež žijí v ČR. Respondent označil množství lidí v ČR a ve Vietnamu zhruba poměrem padesát na padesát. Respondent je studentem gymnázia ve čtvrtém ročníku.

Respondent G

Tento mladý muž se narodil ve východních Čechách v Libereckém kraji v roce 1993. Občanství má české od svých patnácti let, stejně jako celá jeho nukleární rodina. Výchovu vzhledem k pracovnímu vytížení rodičů zajišťovala hlídací agentura, která měla velký vliv po celou dobu vyrůstání respondenta, a to do té míry, že ji považuje za součást své rodiny, kdy komentuje svou výchovu takto: *“poté jsem vyrůstal v Pace jakoby v český rodině že jo, protože rodiče měli spoustu práce tak sem vyrůstal v český rodině, jestli víš ten Čáp jak je [hlídací agentura], tak já jsem tam chodil od dvou let. T¹⁴:takže by jsi řekl že je to tvoje rodina? R¹⁵No určitě, jako moje druhá rodina. T: Bavíš se s nima dál? R: No bavím se s nima dál no a že jo normálně si píšem. Normálně sem tý paní říkal této a tak že jo. Takže je to taková moje česká teta. Tak i strejda tam byl a tak...(G).*

Z jazyků ovládá češtinu bezesporu na úrovni 1. Vietnamštinu na velice nízké úrovni, asi 3 nebo 4 a vyjadřuje se o ní následovně *„trošku ale jako to je bídná vietnamština, protože jak jsem byl v tý český rodině tak se tam mluvilo jenom česky a já sem tam byl docela často, nebo většinu času takže ta vietnamština je taková hodně low“*(G). Anglicky umí rozhodně lépe než vietnamsky asi na úrovni 2 až 3 a německy na úrovni 4.

---

¹⁴ Tazatel Luboš Sál

¹⁵ Respondent

Cesty do Vietnamu byly velice výjimečné „*třikrát jsem tam byl, ale naposledy před osmy lety, takže jsem tam fakt hodně dlouho nebyl kvůli škole, kvůli všemu*“ (G) což je znatelný rozdíl od rodičů, kteří jezdí každý z nich jednou za dva či tři roky takzvaně na střídačku za svými rodiči, kdy druhý partner vždy zůstává v Čechách, aby udržoval v chodu obchod.

Transnacionální vazby nemá téměř žádné, opět pouze prarodiče z obou stran rodičů respondenta, i za nimi ale osobně moc nejezdí a ani tyto kontakty ve svém životě nevyhledává a v reálně nepotřebuje.

Respondent studuje prvním rokem na VŠE fakultu informatiky a statistiky a zároveň na ČVUT fakultu informatiky.

Respondentka H

Tato slečna se narodila v České republice v roce 1993 v Ostravě, většinu života však vyrůstala v Plzeňském kraji a nyní žije i s rodinou v Praze. Občanství má od roku 2011 české. Z jazyků ovládá bezesporu češtinu na úrovni 1, anglicky na úrovni 2, němčinu na úrovni 4 a Vietnamštinu na úrovni 3 což komentuje takto „*No já jako se česky naučila snadno ve škole se spolužákama, prostě tím že tam chodíš a stýkáš se s lidma tak se naučíš, a doma mluvíme s našima vietnamsky ale třeba s bráchou to tak nějak střídáme nebo mluvíme česky jako s chůvou, někdy ale naši to moc dřív neviděli rádi ale už ok no*“ (H)

Znalost jazyků je jistě ovlivněna českou chůvou, která po mnoho let měla na starosti respondentku i jejího mladšího bratra „*díky ní si myslím, že umím takhle dobře česky, a díky škole no*“ (H)

Do Vietnamu cestovala naposledy před 4 lety a předtím třikrát s rodiči za příbuznými, poprvé však až v 11 letech. Její popis pocitů ohledně cesty do Vietnamu nápadně připomínaly zážitky z dovolené do exotické země vyprávěné z pohledu turisty.

Rodiče udržují kontakty s Vietnamem skrze internetové programy jako skype či yahoo, nejčastějším způsobem kontaktu je však stále telefon, který využívá zejména matka, jakožto hlavní prostředník kontaktů v rodině (rodinách). Samotná respondentka však nemá krom prarodičů ve Vietnamu žádné osoby, které by označila za blízké, či které by někdy kontaktovala, veškeré kontakty má zde v ČR mezi Čechy, popřípadě mezi Vietnamci žijícími v Čechách.